

Narativi o EU tokom predizborne kampanje: Zašto je Bosni i Hercegovini potrebna snažnija spremnost za izbore

Bosna i Hercegovina će 4. oktobra 2026. godine održati Opće izbore, a zvanična izborna kampanja počinje 4. septembra. S početkom kampanje, pažnju treba posvetiti tome kako se Evropska unija (EU) i proces pristupanja Bosne i Hercegovine EU predstavljaju u političkoj i javnoj komunikaciji, s obzirom na važnost EU integracija za budućnost zemlje i reforme koje se od nje očekuju. Izborni period stvara veće prilike da netačne i obmanjujuće tvrdnje o EU, zahtjevima za pristupanje i reformama, kao i širi manipulativni narativi, dobiju na vidljivosti i utiču na javnu raspravu. Takvi narativi mogu iskriviti razumijevanje građana i građanki o evropskom putu Bosne i Hercegovine i pretvoriti proces EU integracija u instrument izborne i političke manipulacije.

Uoči Općih izbora 2026. godine, UG „Zašto ne“ provelo je sistematsko mapiranje dezinformativnih tvrdnji i narativa u Bosni i Hercegovini koji se odnose na EU, oslanjajući se na opsežne baze podataka svojih platformi za političku odgovornost i provjeru činjenica, Istinomjera i Raskrinkavanja. Obje platforme analizirale su podatke objavljene između 15. 12. 2022. i 15. 7. 2026. godine, što uključuje 791 analizu koju je objavio Istinomjer.ba i 2.403 analize koje je objavilo Raskrinkavanje. U tom periodu, Raskrinkavanje je ocijenilo više od 14.000 članaka i objava na društvenim mrežama, dok je Istinomjer ocijenio više od 850 političkih izjava.

Mapiranje je obuhvatilo narative zabilježene proteklih godina u političkom diskursu, medijima i na društvenim mrežama, s ciljem prepoznavanja ponavljajućih obrazaca u načinu na koji su prikazani EU, proces pristupanja i srodne reforme.

Zapažanja iz Istinomjerovog monitoringa političkog diskursa pokazuju da su EU integracije više puta instrumentalizovane u domaćoj političkoj areni. Standardi i zahtjevi za pristupanje EU netačno su ili obmanjujuće korišteni za pravdanje političkih stavova, dok se odgovornost za zastoje u reformama, nedostatak napretka ka članstvu ili pristupu EU fondovima koristila za napade na političke protivnike. Istovremeno, širi spektar narativa prikazivao je EU i članstvo negativno – kao projekat koji propada, koji je nedemokratski ili štetan za Bosnu i Hercegovinu, ili je prikazivao EU i Zapad kao aktere koji namjerno rade protiv domaćih interesa i primjenjuju dvostruke standarde. Ovi narativi uključivali su pokušaje umanjivanja važnosti ili legitimiteta institucija EU te tvrdnje da bi članstvo moglo ugroziti interese ili autonomiju Bosne i Hercegovine. Druge tvrdnje koje su se ponavljale dovodile su u pitanje to da li je članstvo u EU uopšte

ostvarivo ili isplativo, dok se napredak u procesu pristupanja ponekad prikazivao prvenstveno kao rezultat geopolitičkih interesa, a ne reformi i ispunjavanja kriterija za pristupanje.

Zapažanja iz Raskrinkavanja, na osnovu provjere činjenica u medijima i na društvenim mrežama, pokazuju slične obrasce. Oni uključuju narative koji institucije EU prikazuju kao nedemokratske ili nelegitimne, evropske integracije kao gubitak suvereniteta, a proces pristupanja kao beskrajan ili u konačnici uzaludan. EU i širi Zapad također su prikazivani kao licemjerni ili neprijateljski akteri koji se miješaju u unutrašnja pitanja Bosne i Hercegovine. Posebno istaknut set narativa prikazivao je EU kao sve autoritarniji projekat koji teži većoj kontroli nad građanima/kama i različitim aspektima svakodnevnog života. To uključuje konspirativne tvrdnje o digitalnom nadzoru i kontroli, zdravstvenim politikama, ograničenjima tradicionalnog načina života, migracijama i porodici, kao i tvrdnje da je digitalna i medijska regulativa EU, uključujući Akt o digitalnim uslugama (Digital Services Act - DSA), osmišljena kako bi nametnula cenzuru i ograničila slobodu izražavanja. Kroz ove različite teme, politike i inicijative EU često su predstavljane kao elementi šire, koordinisane agende usmjerene na ograničavanje individualnih sloboda, nametanje društvenih promjena i povećanje kontrole nad građanima i građankama. Ovi narativi često su bili dio šireg neliberalnog diskursa, isprepleteni s diskriminatornom retorikom i govorom mržnje usmjerenim protiv specifičnih grupa.

Uloga *online* platformi

Velike *online* platforme važan su dio informacionog okruženja u kojem identifikovani narativi kruže i dolaze do publike u Bosni i Hercegovini. To uključuje narative koji potječu izvan zemlje i naknadno se šire putem društvenih mreža do domaće publike. Uloga platformi u distribuciji i pojačavanju takvog sadržaja, kao i efikasnost mjera poduzetih za problematizovanje obmanjujućeg i manipulativnog sadržaja, stoga su posebno relevantni iz perspektive integriteta izbora.

Implikacije su posebno značajne za mlade, s obzirom na načine na koje pristupaju informacijama i formiraju svoje stavove o političkim i društvenim pitanjima. [Nedavno istraživanje](#) koje je UG „Zašto ne“ provelo među mladima u Bosni i Hercegovini pokazuje da su društvene mreže i *online* portali među njihovim glavnim izvorima informacija, dok 77,8% ispitanika/ca vjeruje da se svakodnevno susreće s lažnim, manipulisanim ili obmanjujućim informacijama na internetu. Istovremeno, nalazi ukazuju na znatan skepticizam i nesigurnost kada je u pitanju članstvo u EU i šta bi ono značilo za Bosnu i Hercegovinu.

Na osnovu našeg dosadašnjeg iskustva u monitoringu, izborne kampanje obično pružaju plodno tlo da se navedeni narativi ponavljaju, intenziviraju ili prilagođavaju izbornim interesima. U narednim sedmicama, Istinomjer i Raskrinkavanje će, stoga, pomno pratiti kako će teme i narativi vezani za EU biti zastupljeni u kampanji.

Integritet izbora također je evropsko pitanje

Praćenje ovih narativa tokom kampanje samo je jedan dio odgovora. Bosna i Hercegovina ulazi u izborni period 2026. godine bez mnogih mehanizama koji su postali dio izborne spremnosti unutar EU, a koji su se također koristili u nekim zemljama kandidatkinjama, uključujući uspostavljene kanale za saradnju i razmjenu s velikim *online* platformama u slučajevima kada se pojave rizici povezani s izborima.

Kao zemlja kandidatkinja za članstvo u EU i dio zajedničkog evropskog informacionog prostora, Bosna i Hercegovina trebala bi biti snažnije povezana s evropskim naporima i mehanizmima za odgovor na rizike tokom izbora. Iste platforme djeluju preko granica, a obmanjujući i manipulativni narativi mogu se prenositi iz jedne zemlje u drugu. Zaštita integriteta izbora u Bosni i Hercegovini bi, stoga, trebala činiti dio širih evropskih napora za jačanje demokratske otpornosti.

Evropski demokratski štit (European Democracy Shield) pruža priliku da se neke od ovih praznina popune. Bosna i Hercegovina, prvenstveno kroz svoje nadležne institucije, trebala bi se aktivno uključiti u ovu inicijativu, ojačati saradnju između institucija, civilnog društva, *fact-checkera* i medija te izgraditi snažnije veze s relevantnim institucijama EU i evropskim partnerima. Ovo uključuje i saradnju s nadležnim EDMO hubom i drugim mehanizmima za razmjenu informacija i izbornu spremnost. Kampanja za izbore 2026. trebala bi poslužiti kao podsticaj da se ovom pitanju pristupi već sada, a ne da se čeka naredni izborni ciklus.

Jedan od najvažnijih nedostataka koje treba riješiti jeste nepostojanje funkcionalnih kanala za komunikaciju s veoma velikim *online* platformama (VLOP), uključujući adekvatne kapacitete za odgovor na rizike u lokalnom informacionom okruženju i na lokalnim jezicima. Relevantne institucije EU mogu odigrati važnu ulogu u podršci ovom procesu, povezujući domaće aktere s postojećom ekspertizom i mehanizmima te pomažući u uspostavljanju efikasnije saradnje s platformama.

Ova izborna kampanja vjerovatno će dodatno ukazati na nedostatke koje treba riješiti kako bi se osigurala bolja spremnost za buduće izbore. Jačanje domaćih kapaciteta, aktivnije uključivanje u evropske mehanizme i funkcionalna saradnja s *online* platformama od suštinske su važnosti ako Bosna i Hercegovina želi efikasnije odgovoriti na prijetnje integritetu izbora.